

ANALYSENOTAT 2/2014

OM AC BØRNEHJÆLPS HØRINGSSVAR TIL HELHEDSANALYSEN AF DET DANSKE ADOPTIONSSYSTEM

Af Lene Myong

De adoptionsformidlende organisationer, [DanAdopt](#) og [AC Børnehjælp](#) (herefter AC), har i lighed med andre aktører på adoptionsområdet afgivet høringssvar til [Helhedsanalysen](#) af det danske adoptionssystem. Helhedsanalysen opstiller tre modeller for et fremtidigt adoptionssystem. Mens DanAdopt tilslutter sig en model, hvor al formidling fremover samles i én organisation, anbefaler AC en model med to-tre formidlende organisationer ud fra argumenter som "konkurrence gør os bedre", men også at "det er vigtigt for adoptanterne, at de har mulighed for at vælge noget vigtigt selv, som for eksempel deres valg af organisation" (AC, s. 14).

Dette notat fokuserer på udvalgte dele af ACs høringssvar, som i alt fylder femten sider.

DEBAT OG FORSKNING

AC hæfter sig ved, at "vrede adopterede" i disse år fylder meget i mediebilledet, og at de aggressivt angriber adopterede, som måtte have andre meninger og erfaringer. Som eksempel henvises til Facebook-gruppen Adoptionstrekanten, men også at AC har talt med mange adopterede, som ikke forstår, "hvorfor debatten ikke giver plads til alle sider" (AC, s. 10).

I forlængelse af dette skriver AC:

"Når vi ender der, er det imidlertid også et udtryk for, at al adoptionsforskning har fået lov til at dreje sig om at kortlægge og analysere problemer indtil nu. Der har absolut ingen forskning været til dato, med fokus det flertal som føler deres verden fungerer, og hvordan vi får udbredt den gode praktik i Danmark til resten af adoptionerne, og på den måde komme de som synes det er svært til hjælp."

Men hvad menes der med "al adoptionsforskning"? Og er det korrekt, at al dansk adoptionsforskning har (haft) et problematiserende sigte, som alene fokuserer på at kortlægge problemer?

To undersøgelser fra SFI gjorde det i mange år ud for (stort set al) dansk adoptionsforskning. Her tænkes på Vita Pruzans undersøgelse *Født i udlandet – adopteret i Danmark* fra 1977 og Mette Rørbechs undersøgelse *Mit land er Danmark* fra 1989.

I Pruzans undersøgelse konkluderedes det blandt andet, at de undersøgte adopterede børn ikke lider af hyppigere forekomst af alvorlige personlighedsforstyrrelser og tilpasningsproblemer end andre børn, og at forholdet mellem adoptant og adopteret synes at være "godt og inderligt" (Pruzan 1977, 129). Pruzan konkluderer også, at kun ganske få af de undersøgte børn er udsat for alvorligere diskrimination, og at de adoptanter, som er blevet fundet egnede til adoption, har vist sig at være velegnede som forældre.

I Rørbechs undersøgelse kan man læse:

"Formålet med den foreliggende rapport er at belyse, om den danske adoptionspolitik er lykkedes. Har det været en god idé at adoptere farvede børn til Danmark, eller har det givet for mange problemer under opvæksten og i ungdomsårene? Hvordan klarer de sig sammenlignet med deres jævnaldrende?" (Rørbech 1989, 5). Som hovedkonklusion skriver Rørbech, at "alt i alt må man konkludere, adoptionspolitikken er lykkedes. De unge adopterede er for størstedelens vedkommende integreret i det danske samfund, lever som deres jævnaldrende og føler sig som danskere" (1989, 20).

Med Pruzan og Rørbech in mente er det derfor ikke korrekt, når AC konkluderer, at "al adoptionsforskning" frem til nu har fokuseret på de negative og problematiske sider ved adoption. Uden i øvrigt at diskutere resultaterne i ovennævnte undersøgelser, så er det vanskeligt at læse dem som andet end positive og legitimerende i forhold til transnational adoption. De to undersøgelser har haft stor betydning for sedimenteringen af et transnationalt adoptionssystem i Danmark, netop fordi de udgjorde 'al' adoptionsforskning gennem flere årtier.

I sit hørings svar forholder AC sig kritisk til en videnambition, der ønsker at kortlægge om adopterede fx oftere lider af sundhedsproblemer eller psykiske sygdomme sammenlignet med den øvrige befolkning. Der efterlyses derimod en mere 'positiv' form for videnambition, som fokuserer på de adopterede, som klarer sig godt – så man derigennem kan hjælpe dem, som ikke har det så godt.

Problemet er, at denne fokusering på hvordan den adopterede klarer sig (godt eller dårligt) fastholder en videnøkonomi, hvor den adopterede altid må spille rollen som overeksponeret videnobjekt, men også at selve den principielle vurdering af adoption hæftes op på den adopteredes udvikling og identitet. Altså i betydningen: hvis den adopterede klarer sig godt, så må adoption være en god idé – og omvendt hvis adopterede klarer sig dårligt, så er adoption måske ikke en særlig god idé.

Når man orienterer sig i den internationale adoptionsforskning, som produceres i dag, så vil man se, at mange forskere i dag bryder med dette [paradigme](#), først og fremmest ved at løfte blikket fra den adopterede for i højere grad at begrebsliggøre transnational adoption i relation til strukturelle problematikker som global ulighed, racisme, kolonialisme og migration. Dette skift har bevirket, at den internationale adoptionsforskning nu i højere grad end tidligere inddrager andre aktører (fx de første familier) og at de meget komplekse forhold i afgiverlandene medtænkes og kontekstualiseres på nye måder. Det er alt sammen noget, som ansporer til, at der bør lægges helt andre kriterier til grund for politiske vurderinger og evalueringer af adoption som interventionsform.

I forhold til dansk adoptionsforskning efterlyser AC nye forskningsprojekter, som kan give et "uvildigt billede" (AC, s. 15). I samme sætning foreslås det, at der derfor bør ansættes nye forskere "eventuelt uden personlig erfaring med adoption." Dette forslag er mildest talt opsigtsvækkende al den stund det bryder med et grundlæggende – og skulle man tro urokkeligt – princip for fri forskning: Nemlig at forskere ansættes på baggrund af deres videnskabelige kvalifikationer, som vel at mærke hele tiden er til vurdering og bedømmelse af andre forskere.

Tankegangen om, at fraværet af "personlig erfaring med adoption" i højere grad bidrager til et "uvildigt billede" er rodfæstet i et videnskabeligt paradigme om absolut objektivitet, som for længst er blevet forkastet. Kunne man tilsvarende forestille sig krav om, at børnelivsforskere ikke må have personlig erfaring med det at få børn? Eller at seksualitetsforskere ikke må have personlig erfaring med det at dyrke sex?

Sammenkædningen af "uvildigt billede" og fraværet af en personlig relation til adoption kan ikke undgå at miskreditere store dele af den internationale og kritiske adoptionsforskning, som i dag er under opbygning – det er nemlig et felt, hvor forskerne har alskens personlige erfaringer med adoption.

Endelig er det tankevækkende, at samme anbefaling ikke udstrækkes til andre områder inden for adoptionsfeltet. Hvad med de adoptionsformidlende organisationer? Eller PAS-konsulenterne? Bør de i så fald ikke også friholdes for personale, der har personlig erfaring med adoption?

Det er et åbent spørgsmål, om ACs forslag kan være informeret af inden for hvilke områder adoptionskritisk tænkning i disse år vinder fodfæste – og hvor den sjældent høres.

DEN ADOPTEREDES EVIGE BEHOV FOR ADOPTION

En af de interessante ting ved ACs hørings svar er, at det også bevæger sig ind i den mere principielle diskussion om transnational adoptions berettigelse (noget som [Helhedsanalysen undgår](#)).

I den forbindelse skriver AC:

"Der er nogle andre hensyn som vi ikke føler, har været rejst i denne debat. De adopterede har vist sig at have god støtte af hinanden, og kan have lighedspunkter med en etnisk gruppe, uden dog at have en lande-kulturel etnicitet, kan de have mange ting til fælles også uanset afgiverland. Blandt andet for nogens vedkommende oplevelsen af at være diskrimineret i deres ellers danske hverdag. Vi frygter at et stop, eller en stærkt begrænsende tilgang til adoptioner fremover, vil gøre livskvaliteten ringere for de adopterede som har brug for at søge hinanden. Det har ikke samme helende effekt for adopterede på 17, at opsøge fællesskaber, som er meget geografisk spredt, og består af langt ældre adopterede. At have en volumen giver de adopterede og adoptivfamilierne et stærkere ståsted på personlig basis."

Og i umiddelbar forlængelse af dette:

”Der er dog ingen tvivl om, at de adopterede har ret i at adoption repræsenterer et overgreb på et barns situation, så selvom det er gennemført til barnets bedste, skal man have respekten for det man foretager sig, og forvente at skulle stå til rådighed for at hjælpe og støtte senere om nødvendigt.” (AC, s. 10).

Det er ikke helt korrekt, at spørgsmålet om livskvalitet og fællesskaber ikke har været rejst før. Adoption & Samfund har tidligere i år fremført samme argument, nemlig at færre eller ingen adoptioner vil være til skade for adopterede, da disse så ikke længere har nogle ligesindede at spejle sig i (se også Adoptionspolitisk Forums relevante [kritik](#) af dette argument). AC ligger sig dermed i forlængelse af Adoption & Samfund.

Det er en god pointe, at det er vigtigt for mange adopterede at møde andre adopterede (i alle aldre), og at der er et stort potentiale i disse fællesskaber. Men problematiske logikker er samtidig på spil, når det hævdes, at yngre adopteredes livskvalitet forringes, hvis populationen falder. Det er en logik, hvor adopterede kun og måske primært kan blive 'helet' (repareret/reddet) gennem mere og fortsat adoption.

Nødvendigheden af adoption begrundes således ikke længere i, at interventionen 'redder' et udsat barn. Adoption begrundes med, at denne på fremadrettet vis 'heler' den adopterede ved at muliggøre fællesskaber.

Det er i det hele taget en tankevækkende logik, som er på spil her. Adoption forstås både som et nødvendigt traume for den enkelte (eller et overgreb som AC skriver) mens andre adopteredes adoption forstås som *svær* og *løsning* på selvsamme traume.

Hvis man omsætter denne logik til andre grupper, så vil man fx kunne argumentere for, at ufrivilligt barnløse (som også udgør en minoritet i det danske samfund) skal forblive barnløse, fordi det på sigt vil hjælpe andre ufrivilligt barnløse til at overkomme traumet ved at være ufrivilligt barnløs.

Der er dog intet i ACs hørings svar, som tyder på, at organisationen ser på barnløse med lige præcis denne logik.

Når argumentet, om at et vist antal adoptioner bør opretholdes for at sikre livskvaliteten for allerede adopterede børn, er problematisk, så er det fordi, det bygger på en tankegang, hvor alt ender og begynder i en forestilling om den adopteredes uafvendelige behov for at blive adopteret.

En sådan tankegang er ikke alene klaustrofobisk i sin stærke betoning af behov i den adopterede, den tjener først og fremmest til at friholde adoptanter, adoptionsbureauer og det danske samfund for at se kritisk på egne investeringer og *behov* for at vedligeholde adoption.

STIGMATISERENDE MED RIGE FORÆLDRE

De adoptionsformidlende organisationer har gennem de sidste år været udsat for kritik af myndighederne, men også adoptanter har været utilfredse med store gebyrstigninger og

økonomisk uigennemsigthed. Set i det lys er det interessant, at høringsvaret rummer en opfordring til, at de penge som den danske stat sparer på det faldende antal adoptioner, bør komme adoptanter til gode, så det bliver billigere at adoptere.

I den forbindelse skriver AC:

"Hvis vi skal have international adoption i Danmark, er det vigtigt at adoptionstilskuddet øges på den ene eller anden måde af flere grunde. For det første er der ingen sammenhæng imellem adoptanters økonomiske evner og forældre-evnen. For det andet, er det stigmatiserende for adoptivbørn generelt, når adoptionerne er så dyre at alle ved familien må være velbemidlet. Det er forekom i halvfjerdsene, og resultatet var meget stigmatiserende for de adopterede." (AC, s. 12).

AC har ret i, at der ikke eksisterer en på forhånd givet sammenhæng mellem økonomiske evner og forældre-evne. Noget som måske især er vigtigt at huske på, når der er tale om mennesker, som lever i fattigdom, har et handicap eller er syge, og som må afgive børn til adoption. At diskutere størrelsen af statens adoptionstilskud er heller ikke per definition forkert eller irrelevant.

Men spørgsmålet er, hvorfor adopterede skal optræde som alibi for adoptanternes interesser? Hvori består stigmatiseringen ved "at alle ved familien må være velbemidlet"? Er det da særlig svært at være rig i Danmark? Og er det overhovedet korrekt, at alle adoptanter er "velbemidlede"? Der savnes endvidere belæg for påstanden om, at dette forekom i 1970'erne med meget stigmatiserende resultat for adopterede. Hvilke tal og undersøgelser bygger dette på?

At AC foreslår, at den danske stats besparelse skal gå til adoptanterne, og ikke til børnevelfærd i afgiverlandene, er desværre sigende for hvilke interesser, det transnationale adoptionssystem ofte ender med at tilgodese.

POLITISK FORANDRING SOM REPARATION

I disse år fylder spørgsmålet om nødvendigheden af at 'hele' den adopterede meget. Denne diskurs er også på spil i ACs hørings svar, hvor adoption anses som noget, der kan bidrage til at 'hele' unge adopterede, som eksempelvis har erfaringer med racisme.

Dele af den adoptionskritik som er blevet fremført gennem de seneste år peger dog på, at reparation kan antage mange former – og at den bør strække sig ud over det psykologiske domæne.

For måske kunne det være reparerende for nogle adopterede at vide, at der bliver taget (bedre) hånd om deres første forældres rettigheder – og at vide at man som adopteret får både [ret og mulighed](#) for at besøge og holde kontakt med de familier og slægtninge, som man ikke længere bor sammen med.

For andre kunne det måske være reparerende, hvis der rent faktisk blev draget mærkbare konsekvenser af en adoptionshistorie, hvor børn er blevet bortadopteret i strid med deres

[første forældres intentioner](#) eller hvor adoptioner er kommet i stand på baggrund af [systematisk forfalskede oplysninger](#).

Og endelig skal man ikke undervurdere det reparerende potentiale i, hvis AC turde forestille sig en omfordelingspolitik i forhold til statens besparelser, som rettede sig mod børnevelfærd i afgiverlandene.

Det sidste ville være et radikalt forslag. En åbning til at starte helt nye diskussioner om, hvordan den danske stat aktivt kan prioritere at støtte alternativer til adoption. Det ville på mange måder også ligge fint i tråd med AC Børnehjælps navn og mission.

Nemlig at yde hjælp og støtte til udsatte børn.

Referencer:

Vita Pruzan. *Født i udlandet – adopteret i Danmark*. SFI, 77. Teknisk Forlag, 1977.

Mette Rørbech. *Mit land er Danmark. En undersøgelse af unge adopterede fra Asien, Afrika og Latinamerika*. SFI, rapport 89.14, 1989.